

Briuselis, 2013 11 25
COM(2013) 833 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Siekiant atsisakyti moters lytinių organų žalojimo

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Siekiant atsisakyti moters lytinių organų žalojimo

TURINYS

1.	Įvadas.....	4
2.	Geriau suprasti moters lytinių organų žalojimo (MLOŽ) problemą ES.....	5
3.	Skatinti tvarius socialinius pokyčius, užkertančius kelią MLOŽ.....	6
4.	Teikti paramą valstybėms narėms, kad būtų veiksmingiau baudžiama už MLOŽ.....	8
5.	Užtikrinti rizikos grupei priklausančių moterų apsaugą ES teritorijoje.....	9
6.	Siekti, kad MLOŽ būtų atsisakyta visame pasaulyje.....	10
7.	Įgyvendinimas, tikrinimas ir vertinimas.....	12
8.	Išvada.....	12

1. ĮVADAS

Moters lytinių organų žalojimas (MLOŽ) kasmet iš esmės pakeičia milijonų viso pasaulio moterų ir mergaičių gyvenimo kokybę. Atliekant šią procedūrą, pašalinami visi moters išoriniai lytiniai organai ar jų dalis, arba lyties organai sužalojami dėl su medicina nesusijusių priežasčių¹. Procedūra atliekama arba gali būti atlikta tūkstančiams Europoje gyvenančių moterų ir mergaičių.

MLOŽ tarptautiniu mastu pripažįstamas moterų žmogaus teisių pažeidimu ir prievartos prieš vaikus apraiška. Kaip ir kitos smurto dėl lyties apraiškos, „jis pažeidžia pagrindinę teisę į gyvybę, laisvę, saugumą, orumą, moterų ir vyrų lygybę, nediskriminavimą ir fizinį bei psichinį neliečiamumą“². Be to, jis pažeidžia Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje apibrėžtas vaiko teises.

Visame pasaulyje daugėja raginimų atsisakyti MLOŽ. Vadovaujant Afrikos grupei ir aktyviai remiant ES, Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja (JT GA) 2012 m. priėmė svarbią rezoliuciją: „Sutelkti visuotines pastangas siekiant atsisakyti moters lytinių organų žalojimo“³. JT Žmogaus Teisių Taryboje 2013 m. birželio mėn. Afrikos grupės paskelbtoje deklaracijoje dėl tolesnių veiksmų, kurią palaiko ES valstybės narės, ypač daug dėmesio skiriama problemoms, kurias turi spręsti pasaulio bendruomenė, jei nori užtikrinti visišką MLOŽ netoleravimą. Be to, stebint, kaip laikomasi JT konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ir žeminantį elgesį ir baudimą, dėmesys kreipiamas ir į MLOŽ.

Pagrindinės teisės ir lyčių lygybė yra pagrindinės Europos Sąjungos vertybės. ES yra seniai įsipareigojusi panaikinti smurtą dėl lyties ir smurtą prieš vaikus; tai įtvirtinta moterų ir vyrų lygybės strategijoje⁴, Direktyvoje dėl nusikaltimų aukų teisių⁵ ir ES vaiko teisių darbotvarkėje⁶.

Šiame Komisijos komunikate dėl MLOŽ remiamasi ilgamečio ES darbo šioje srityje rezultatais ir Europos lyčių lygybės instituto (EIGE)⁷ ataskaita. Taip pat naudojamos aukšto lygio apskrito stalo susitikimo dėl MLOŽ⁸ rezultatais, pilietinės visuomenės, tarptautinių organizacijų, akademinų ir lygybės užtikrinimo institucijų indėliu į viešąsias konsultacijas⁹ ir ES vyrų ir moterų lygių galimybių patariamojo komiteto¹⁰ raštu pateikta nuomone. Komunikatas aprėpia vidaus ir išorės politikos sritis, jame laikomasi holistinio, integracinio metodo ir ypač pabrėžiama prevencijos svarba.

---

¹ Pasaulio Sveikatos organizacijos (PSO) apibrėžimas.

² Tarybos išvados dėl kovos su smurtu prieš moteris ir paramos paslaugų smurto šeimoje aukoms teikimo, patvirtintos 2012 m. gruodžio 6 d.

³ JT GA Rezoliucija 67(146), priimta 2012 m. gruodžio 20 d.

⁴ COM(2010) 491 galutinis.

⁵ Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai.

⁶ COM(2011) 60 galutinis.

⁷ EIGE 2013. Moters lytinių organų žalojimas Europos Sąjungoje ir Kroatijoje.

⁸ Kai kurie aktyviausi pasaulio kovotojai prieš MLOŽ buvo pakviesti į apskrito stalo susitikimą 2013 m. kovo 6 d. pasidalyti įžvalgomis ir patarimais.

⁹ Šių konsultacijų rezultatus rasite adresu: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/gender-equality/opinion/130306_en.htm.

¹⁰ <http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/other-institutions/advisory-committee>.

2. GERIAU SUPRASTI MLOŽ PROBLEMĄ ES

UNICEF duomenimis¹¹, šiuo metu pasaulyje gyvena daugiau negu **125 milijonai** MLOŽ patyrusių moterų. Daugiausia šių procedūrų atliekama Vakarų, Rytų ir Šiaurės Rytų Afrikoje, kai kuriose Azijos ir Artimųjų Rytų šalyse; taip pat visame pasaulyje gyvenančioms išėvėms iš šių regionų. Europoje dažniausiai minimas šio reiškinio aukų skaičius – **500 000**¹².

Sunku įvertinti, kiek yra mergaičių, kurioms gresia šis pavojus. Galima manyti, kad pavojus dažniausiai gresia mergaitėms, emigravusioms iš šalies, kurioje atliekamas MLOŽ, taip pat mergaitėms, kurių abu tėvai ar vienas iš jų yra kilę iš tokios šalies¹³. Vis dėlto norint nustatyti tikslesnius rizikos veiksnius, reikia atsižvelgti ir į kitus faktorius, tokius kaip tėvų elgesio ar įsitikinimų pokyčiai po migracijos.

MLOŽ paplitimas ES valstybėse narėse¹⁴

Šalis	Paskelbimo metai	Moterų, kurioms atliktas MLOŽ, skaičius	Mergaičių, kurioms gresia MLOŽ, skaičius	Teismus pasiekusių baudžiamųjų bylų skaičius ¹⁵
Belgija	2011	6 260	1 975	
Danija		Nėra duomenų		1
Vokietija	2007	19 000	4 000	
Airija	2011	3 170	Nėra	
Ispanija		Nėra duomenų		6
Prancūzija	2007	61 000	Nėra	29
Italija	2009	35 000	1 000	2
Vengrija	2012	170 – 350	Nėra	
Nyderlandai	2013	29 210	40 – 50	1
Švedija		Nėra duomenų		2
JK	2007	65 790	30 000	

Be to, nėra pakankamai duomenų apie tai, kokiomis aplinkybėmis žalojamos ES gyvenančios mergaitės. XX a. aštunto dešimtmečio pabaigoje ir devinto dešimtmečio pradžioje kelios bylos, nagrinėtos Prancūzijos teismuose¹⁶, suteikė duomenų apie Prancūzijos teritorijoje atliekamus žalojimus. Gali būti, kad paskelbus nuosprendžius mergaičių tėvams ir žalotojams¹⁷, mergaičių šeimų nariai nutarė jas žaloti jų kilmės šalyse arba tose ES valstybėse narėse, kurių teisės aktai ar jų įgyvendinimas ne tokie griežti. Iš nesenų teismų bylų ES

¹¹ UNICEF, Moters lytinių organų žalojimas / apipjaustymas. Statistinių duomenų apžvalga ir pokyčių dinamikos tyrimas, Niujorkas, 2013 m..

¹² Europos Parlamento rezoliucija dėl moterų lyties organų žalojimo nutraukimo nuo 2012 06 16 (2012/2684/RSP). Pažymima, kad ne visos šalys pateikė apytikrius duomenis, ir kad ne visi šie duomenys yra palyginami.

¹³ EIGE 2013, Moters lytinių organų žalojimas Europos Sąjungoje ir Kroatijoje.

¹⁴ Šaltinis: EIGE 2013, o Nyderlandų – Exterkate2013 —, *Moters lytinių organų žalojimas Nyderlanduose. Paplitimas, incidentų skaičius ir lemiantys veiksniai*. Pharos — Migrantų ir pabėgėlių sveikatos ekspertizės centras.

¹⁵ Baudžiamųjų bylų, įskaitant nuosprendžius, skaičius užfiksuotas iki 2012 m. sausio mėn.

¹⁶ EIGE 2012 — Dabartinės MLOŽ padėties ir tendencijų tyrimų apibendrinimas: šalių ataskaitos.

¹⁷ Asmenims (dažniausiai moterims), kurie atlieka MLOŽ.

matyti, kad žalojimas atliekamas ir užsienyje (Italijos, Ispanijos, Danijos ir Švedijos bylos), ir pačioje ES (Ispanijos ir Prancūzijos bylos).

Tikslas

Geriau suprasti MLOŽ problemą ES.

Veiksmi

Europos Komisija:

- kreipsis į Europos lyčių lygybės institutą prašydama sukurti bendrą MLOŽ paplitimo tyrimo metodologiją ir rodiklius siekiant įvertinti MLOŽ patyrusių ir pavojuje esančių moterų ir mergaičių skaičių ES,
- įvertins MLOŽ socialinės apklausos ir MLOŽ kiekybinių bei kokybinių tyrimų galimybę,
- skatins valstybes nares, įgyvendinant JT Pekino veiksmų platformą, imtis tolesnių ES veiksmų ir parengti konkrečius MLOŽ rodiklius.

3. SKATINTI TVARIUS SOCIALINIUS POKYČIUS, UŽKERTANČIUS KELIĄ MLOŽ

3.1. Skatinti tvarius socialinius pokyčius, užkertančius kelią MLOŽ

MLOŽ yra giliai įsišaknijusi socialinė norma, verčianti šeimas paklusti kitų visuomenės narių lūkesčiams. Ji susijusi su socialiniu moters lytiškumo valdymu bei su įvairiausiais įsitikinimais ir baimėmis. Nepaisant sunkių trumpalaikių ir ilgalaikių fizinių bei psichologinių žalojimo padarinių, dažnai jis atliekamas tikint, jog mergaitėms tai naudinga. Kalbant apie migrantus, tai gali būti ir būdas išlaikyti ryšius su kilmės šalimi, išsaugoti kultūrinį tapatumą. MLOŽ – intymus klausimas, kuris net jį atliekančiose bendruomenėse iki šiol dažnai tebėra užginta tema. Todėl ypač svarbu atsižvelgti į šios problemos sudėtingumą.

Šios srities teisės aktų sistema ir jų įgyvendinimas būtini, bet norint užtikrinti, kad būtų atsisakyta MLOŽ, jų nepakanka. **Reikia, kad pasikeistų atitinkamų bendruomenių nuostatos ir įsitikinimai.** Keleto projektų, finansuotų pagal ES „Daphne“ programas¹⁸, rezultatai rodo, kad reikia bendradarbiauti su nukentėjusiomis bendruomenėmis ir prašyti jų pagalbos kuriant bei įgyvendinant informuotumo didinimo priemones. Šios priemonės turi įtraukti vyrus ir moteris, religinius ir bendruomenės lyderius, gerbiamus ir įtakingus įvairių bendruomenių atstovus, jaunus ir senus žmones, aukas, kurios sutinka apie tai kalbėti. Įgyvendinant priemones reikia remtis esamu nukentėjusių gyventojų pasipriešinimu MLOŽ ir susieti ES su gyventojų kilmės šalimis.

Neseniai pateiktoje ataskaitoje¹⁹ nurodyta, kad MLOŽ dažniau atliekamas skurdžiai gyvenančiose arba menkesnio išsilavinimo žmonių šeimose. Todėl įgyvendinant priemones, skirtas užtikrinti, kad būtų atsisakyta šios procedūros, labai svarbu suteikti moterims galių gauti informaciją ir pačioms priimti pagrįstus sprendimus, susijusius su jų ir jų vaikų gyvenimu.

¹⁸ 2007 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 779/2007/EB, 2007–2013 m. laikotarpiui nustatantis smurto prieš vaikus, jaunimą ir moteris prevencijos ir kovos su juo bei aukų ir rizikos grupių apsaugos specialiąją programą („Daphne III“ programa) – Bendrosios programos „Pagrindinės teisės ir teisingumas“ dalį. Taip pat žr. <http://ec.europa.eu/justice/grants/programmes/daphne/>.

¹⁹ UNICEF 2013.

3.2. Skatinti tarpdisciplininį bendradarbiavimą

Manoma, kad žalojimo pavojus gali grėsti tūkstančiams ES gyvenančių mergaičių. Su jomis bendrauja įvairūs specialistai, ypač dirbantys sveikatos apsaugos, švietimo, vaiko apsaugos, socialinių paslaugų, teisingumo, imigracijos ir prieglobsčio suteikimo srityse. Kad jie galėtų užtikrinti tinkamą apsaugą ir paramą, reikalingas **tarpdisciplininis bendradarbiavimas, grindžiamas patikimomis žiniomis apie MLOŽ**. Šių sričių darbuotojai, atsižvelgdami į savo vaidmenį ir atsakomybę, turėtų sugebėti nustatyti, kurioms mergaitėms ir moterims gresia MLOŽ pavojus ir kurioms atliktas MLOŽ, ir pranešti apie tai atitinkamoms institucijoms, kad galima būtų pasitelkti tinkamas apsaugos priemones ir suteikti joms paramą. Kad būtų galima tai pasiekti, smurto dėl lyties tema, įskaitant MLOŽ, reikia įtraukti į visų profesijų, kurių atstovams gali tekti bendrauti su nukentėjusiomis bendruomenėmis, rengimo programas. Reikia parengti mokomąją ir praktinę medžiagą, užtikrinti šioje srityje dirbančių NVO paramą ir įdiegti veiksmingą įvairių sričių specialistų bendradarbiavimo procedūrą. Ypač svarbu sukurti aiškias profesinės paslapties saugojimo ir atskleidimo sąlygų gaires.

Vis didesnę nerimą pasaulyje kelia **MLOŽ, kurį atlieka gydytojai**. Kai kurios NVO taip pat siūlo nagrinėti klausimą dėl pakartotinės infibuliacijos²⁰, kuri moterims, joms pačioms arba jų šeimos nariams prašant, po gimdymo atliekama ligoninėje, nors ES teisės aktai ją draudžia.

Be to, **MLOŽ patyrusios moterys dažnai patiria ir kitokių rūšių smurtą**, tokį kaip ankstyva, vaikų ar priverstinė santuoka arba smurtas šeimoje. Būdamos migrantės ir kartais priklausomos nuo vyro, tėvo ar kitų šeimos narių, jos gali būti ypač pažeidžiamos. Valstybės narės skatinamos, kai tinkama, sudaryti šioms moterims galimybių gauti socialinės apsaugos išmokas bei paslaugas bei naudotis švietimo paslaugomis.

Daugumai MLOŽ patyrusių mergaičių ir moterų reikia padėti įveikti procedūros sukeltus trumpalaikius ir ilgalaikius padarinius. Jų poreikiai skiriasi ir priklauso nuo amžiaus ir padėties. Suteikus moterims tinkamą pagalbą, jos geriau suvoks šios procedūros žalą sveikatai. Kai kuriose valstybėse narėse (pavyzdžiui, Belgijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Švedijoje ar JK²¹) įkurti sveikatos centrai, skirti rūpintis MLOŽ aukomis; juose teikiamos daugiausiai ginekologijos paslaugos, ypač nėščioms moterims. Tačiau atrodo, kad trūksta paslaugų teikiamų pagal holistinį metodą, pavyzdžiui, psichologinės ar psichoseksologinės pagalbos ar pagalbos po traumų.

Valstybės narės skatinamos geriau informuoti sveikatos priežiūros darbuotojus apie MLOŽ (jo nustatymą, prevenciją, gydymą, tinkamą sveikatos priežiūrą nėštumo ir gimdymo metu), ir tolesnę sveiko vaiko stebėjimą. Medicinos darbuotojai skatinami tinkamai pranešti apie MLOŽ, visų pirma šiam tikslui naudotis PSO tarptautine ligų klasifikacija.

Tikslas

Parengti veiksmingas prevencijos ir paramos aukoms priemonės, be kita ko keičiant socialines normas ir suteikiant moterims galių.

Veiksmai

Europos Komisija:

²⁰ Pagal PSO apibrėžimą infibuliacija – tai makšties angos susiaurinimas suformuojant dirbtinį dangalą. Dangalas formuojamas perpjaunant ir performuojant vidines arba išorines lytines lūpas, pašalinant arba paliekant klitorį. Makšties anga turi būti atveriamą per lytinius santykius ir gimdymą; ši procedūra vadinama defibuliacija. Kartais po jos atliekama pakartotinė infibuliacija.

²¹ EIGE 2013.

- vykdydama būsimą Teisių, lygybės ir pilietybės programą skatins mokymo modulių, tarpdisciplininių gairių ir procedūrų kūrimą. Jie bus skirti atitinkamiems specialistams, siekiant užkirsti kelią MLOŽ ir teikti paramą jo aukoms,
- skatins valstybes nares stiprinti vaiko apsaugos sistemas, užtikrinant geresnį įvairių tarnybų bendradarbiavimą ir jų koordinavimą, geriau jas integruoti ir parengti esamiems ar galimiems prievartos prieš vaikus, įskaitant MLOŽ, klausimams spręsti,
- toliau vykdydama ES „Daphne“ programą, naudos visas naujosios ES Teisių, lygybės ir pilietybės programos²² teikiamas galimybes finansuoti NVO rengiamą veiklą, kuria siekiama užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir vaikus, o taip pat informuoti vaikus apie jų teises ir puoselėti pagarbą jų teisei būti išgirstiems,
- toliau vykdydama Mokymosi visą gyvenimą ir „Veiklaus jaunimo“ programas, visapusiškai naudos programą „Erasmus +“ ir kitas Europos finansavimo priemones, siekdama, kai tinkama, didinti mokytojų, švietimo darbuotojų, šeimų ir bendruomenių narių, ir pirmiausia tėvų, informuotumą bei skatinti keisti požiūrį. Veikla gali būti skirta suteikti jaunoms migrantėms galių, gerinti mokytojų ir kitų specialistų, kuriems gali tekti bendrauti su nukentėjusiomis bendruomenėmis, rengimą ir užkirsti kelią smurtui prieš moteris,
- skatins vykdyti būsimo Prieglobsčio ir migracijos fondo remiamus veiksmus, kuriais siekiama suteikti galių migrantėms moterims ir mergaitėms bei skatinti jų integraciją į priimančiąją visuomenę,
- įtrauks smurtą dėl lyties, įskaitant MLOŽ, į būsimą veiklą, susijusią su ES vaiko apsaugos sistemų gairėmis,
- su migrantais dirbantiems medicinos darbuotojams parengs konkrečius mokymo modulius, kuriuose bus aptariami ir su MLOŽ susiję klausimai.

4. TEIKTI PARAMĄ VALSTYBĖMS NARĖMS, KAD BŪTŲ VEIKSMINGIAU BAUDŽIAMA UŽ MLOŽ

JT rezoliucijoje „Stiprinti visuotines pastangas, skirtas moters lytinių organų žalojimui panaikinti“²³ valstybės raginamos priimti ir įgyvendinti MLOŽ draudžiančius teisės aktus.

Visose ES valstybėse už MLOŽ baudžiama arba pagal bendrąją baudžiamąją teisę, arba laikantis konkrečių baudžiamosios teisės nuostatų²⁴. Dažnai taikomas **eksteritorialumo principas**, pagal kurį galima patraukti baudžiamojon atsakomybėn dėl užsienyje atliekamo MLOŽ, jei auka ir (arba) procedūrą atliekantis (-tys) ar planuojantis (-tys) asmuo (asmenys) yra tiriančiosios šalies piliečiai.

Vis dėlto teismuose su MLOŽ susijusių baudžiamųjų bylų pasitiko retai, daugiausia dėl to, kad aukos atsisako teikti skundus. Trūksta ir pakankamai patirties bei išmanymo turinčių tarnybų, teikiančių paramą į jas besikreipiančioms aukoms. Profesinės paslapties saugojimo reglamentai bei procedūrų, pagal kurias būtų galima nukreipti į pagalbos tarnybas MLOŽ patyrusias mergaites arba mergaites, kurioms gresia MLOŽ, trūkumas taip pat trukdo tolesniam aukų stebėjimui.

Atrodo, kad ypač svarbu yra priimti tinkamus teisės aktus, veiksmingai traukti baudžiamojon atsakomybėn ir skelbti nuosprendžius MLOŽ atliekantiems tėvams bei žalotojams: taip

²² COM(2011) 758 galutinis.

²³ JT GA Rezoliucija 67/146.

²⁴ BE, DK, IE, ES, IT, CY, AT, SE, UK ir HR galioja konkrečios nuostatos dėl MLOŽ.

galima atgrasyti tėvus nuo dukterų žalojimo ir padėti jiems atsispirti šeimos bei bendruomenės spaudimui.

Esama priežasčių nagrinėti ir nacionalinius teisės aktus, ir atitinkamus teismų nuosprendžius, nes juose galima rasti įžvalgų svarbiausiais su MLOŽ susijusiais teisiniais klausimais. Pavyzdžiui, neseniai Ispanijoje tėvai nubausti už dukters žalojimą, atliktą prieš jai atvykstant į Europą. Nagrinėjant bet kokią baudžiamąją bylą, visą laiką (nuo pradinio tyrimo iki nuosprendžio paskelbimo) **pirmiausia turi būti atsižvelgiama į vaiko interesus**, kad vaikas nenukentėtų dvigubai – pirmiausia dėl MLOŽ, paskui dėl to, kad liks be tėvų globos.

Tikslas

Remti valstybių narių teisės aktų, kuriais draudžiamas MLOŽ, vykdymą.

Veiksmai

Europos Komisija:

- – siekdama nustatyti, kokie ES lygmens veiksmai sukurs papildomą vertę, analizuos su MLOŽ susijusius baudžiamosios teisės aktus ir teismuose nagrinėjamas bylas ir rengs valstybių narių keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais,
- – naudodamasi tinkamomis platformomis, platins teisininkams turimą mokomąją medžiagą;
- – užtikrins nusikaltimų aukų teises, nustatytas direktyvoje dėl nusikaltimų aukų teisių²⁵, pirmiausia teisę naudotis bendrosios ir specialiosios pagalbos tarnybų paslaugomis.

5. UŽTIKRINTI RIZIKOS GRUPEI PRIKLAUSANČIŲ MOTERŲ APSAUGĄ ES TERITORIJOJE

ES Priskyrimo direktyvoje²⁶ užtikrinama moterų, pagrįstai bijančių persekiojimo arba prievarta atliekamo MLOŽ, **teisė į tarptautinę apsaugą**. Ši teisė galioja ir tėvams, kurie bijo persekiojimo arba patiria pagrįstą didelės žalos pavojų, jei nesutiks, kad jų vaikui būtų atliekamas MLOŽ. Peržiūrėtoje Priskyrimo direktyvoje²⁷ sustiprinama MLOŽ bijančių asmenų apsauga. Joje aiškiai nurodoma, kad turi būti deramai atsižvelgiama į klausimus, susijusius su prašytojo lytimi, jei šie klausimai susiję su pagrįsta prašytojo persekiojimo baimė. Šiems klausimams priskiriama lytinė tapatybė ir lytinė orientacija, kurios gali būti siejamos su tam tikromis teisinėmis tradicijomis ir papročiais, galinčiais, pavyzdžiui, skatinti lytinių organų žalojimą.

Direktyvos dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos naujoje redakcijoje²⁸ **prieglobsčio suteikimo procedūros** nagrinėjamos atsižvelgiant į lyties aspektą. Konkrečiai, i) visoms prašytojoms turi būti suteikiama galimybė pradėti prieglobsčio suteikimo procedūrą, jų atvejai turi būti nagrinėjami individualiai, ir jei reikia, užtikrinama veiksminga apsauga; ii) atsakingos institucijos turi būti deramai pasirengusios atsižvelgti į sudėtingus su lyties aspektais susijusius prašymus; iii) prašytojoms moterims turi būti veiksmingai užtikrinama galimybė saugioje ir konfidencialioje aplinkoje atskleisti

²⁵ Direktyva 2012/29/ES.

²⁶ Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų.

²⁷ Direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų.

²⁸ Direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos.

asmeninius išgyvenimus už prieglobsčio suteikimą atsakingoms institucijoms ir naudotis itin svarbiomis procedūrinėmis teisėmis, tokiomis kaip teisė į vertimo paslaugas ir teisinės konsultacijas; iv) kankinimų ir kitokio pobūdžio rimto lytinio, fizinio ar psichologinio smurto aukoms suteikiama pakankamai laiko ir paramos pasirengti asmeniniams pokalbiams ir kitiems labai svarbiems procedūros etapams.

Direktyvoje, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija)²⁹, nustatomos **su lyties aspektu susijusios priėmimo sąlygos**, kurios taikomos ir bijantiems MLOŽ, tarp jų šios: i) būtinybė laiku nustatyti specialius visų pažeidžiamų prašytojų moterų poreikius, ii) nukentėjusių nuo rimtų smurto veiksmų prieiga prie reabilitacijos tarnybų, teikiančių būtiną psichologinę ir medicininę pagalbą, iii) suteikiant apgyvendinimą, atsižvelgiama į lyties aspektą.

Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO) gali papildyti šias teisinės priemonės, skatindamas remtis bendru požiūriu į su lytimi susijusias problemas ir geriausios praktikos pavyzdžiais, ypač kiek tai susiję su prieglobsčio tarnybų darbuotojų **mokymu ir informacijos sklaidimu kilmės šalyje**.

Europos pabėgėlių fondas ir būsimas Prieglobsčio ir migracijos fondas užtikrina kiekvienai valstybei narei finansines paskatas padėti tam tikrų kategorijų žmonėms, tarp jų vaikams ir moterims, kuriems gresia pavojus, savanoriškai persikelti į tą valstybę narę.

Tikslas

Užtikrinti moterų, kurioms gresia pavojus, apsaugą remiantis galiojančių ES teisės aktų dėl prieglobsčio sistema.

Veiksmai

Europos Komisija:

- – toliau stebės, kad ES teisės aktų dėl prieglobsčio sistema būtų laiku perkelta į nacionalinę teisę ir tinkamai įgyvendinama, užtikrinant moterų, kurioms gresia pavojus, apsaugą,
- – užtikrins, kad EASO kuriamose mokymo priemonėse ir kilmės šaliai skirtoje informacijoje būtų atsižvelgiama į lyties aspektą, o kur tinkama, minimas MLOŽ,
- – toliau skatins valstybes nares naudoti galiojančiose teisinėse priemonėse numatytas finansines paskatas ir didinti prieglobsčio teikimo srities darbuotojų informuotumą,
- – skatinti valstybes nares, kad jos toliau naudotų, pradėtų naudoti ar dažniau naudotų finansines paskatas perkeldamos vaikus ir moteris, kuriems gresia pavojus, įskaitant ir smurto dėl lyties pavojų, į kitą gyvenamąją vietą.

6. SIEKTI, KAD MLOŽ BŪTŲ ATSIŠAKYTA VISAME PASAULYJE

ES daug metų **aktyviai dalyvavo tarptautiniame bendradarbiavime dėl MLOŽ atsisakymo**. ES indėlis pasauliniu mastu buvo tvirtas visų šalių įsipareigojimas uždrausti MLOŽ, taikyti bausmes už jo atlikimą ir imtis tinkamų veiksmų socialinėms normoms, kuriomis jis grindžiamas, pakeisti. Pavyzdžiui, ji parėmė JT GA rezoliuciją dėl MLOŽ atsisakymo³⁰ ir 2012 m. palaikė Afrikos grupę JT Žmogaus Teisių Taryboje, dar tvirčiau užtikrindama rezoliucijos įsipareigojimų vykdymą.

²⁹ Direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo.

³⁰ JT GA Rezoliucija 67/146. .

Be to, Europos Sąjunga per savo ryšius su ES nepriklausančiomis šalimis ir įvairiuose tarptautiniuose forumuose skatina visame pasaulyje stiprinti **moterų ir mergaičių, kurioms gresia MLOŽ pavojus, tarptautinę apsaugą.**

ES veiksmai dėl MLOŽ už Europos ribų yra grindžiami konkrečiais ES politiniais įsipareigojimais ir gairėmis (ES gairės dėl smurto prieš moteris, ES strateginė programa ir veiksmų planas žmogaus teisių ir demokratijos srityje, šalims skirtos žmogaus teisių strategijos, atitinkamose šalyse pabrėžiant MLOŽ atsisakymo svarbą). MLOŽ prevencija ir bendradarbiavimas šioje srityje įtrauktas į Kotonu susitarimą – plačiausio masto ES ir 79 Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno grupės šalių partnerystės susitarimą. Be to, pagrindines MLOŽ priežastis siekiama šalinti, ES paramą teikiant bendresniems vystymosi tikslams, įskaitant lyčių lygybę ir galių moterims suteikimą, ypač mergaičių ir moterų švietimą, jų žmogaus teisių ir lytinės bei reprodukcinės sveikatos tikslams.

Nuo 2006 iki 2012 m. ES finansavimas – apie 8 mln. EUR – skirtas 18 šalių vykdomiems 17 su MLOŽ susijusių projektų; parama suteikta pilietinės visuomenės organizacijoms ir vyriausybėms, taip pat JT organizacijoms, ypač UNICEF.

Egzistuoja bendra teigiama tendencija: **28 šalyse, kuriose MLOŽ labiausiai paplitęs, jo palaiptisui atsisakoma.** Šiuo metu 42 šalys yra priėmusios konkrečius MLOŽ smerkiančius įstatymus. Šioje srityje didžiausią poveikį turėjo tvirtas atitinkamų vyriausybių požiūris. Labai didelį vaidmenį suvaidino regioninės organizacijos, ypač Afrikos Sąjunga (AS). 33 šalių ratifikuotame AS Protokole dėl moterų teisių numatyta būtinybė imtis visų reikalingų teisinių ir kitokių priemonių dėl MLOŽ atsisakymo, įskaitant visuomenės informuotumo didinimą, uždraudimą sankcijomis grindžiamomis teisinėmis priemonėmis ir paramą aukoms.

ES ir toliau imsis veiksmų, kad būtų atsisakyta MLOŽ, vadovaudamasi užfiksuotais geriausios pažangos užtikrinimo praktikos pavyzdžiais. Istoriniai ir naujausi pasaulio viešosios nuomonės pasikeitimai padės ES paskatinti pasaulio gyventojus ryžtingai kovoti su MLOŽ. Duomenys rodo, kad susiejus MLOŽ su galių suteikimu mergaitėms ir moterims, su švietimu, su jų lytine ir reprodukcinė sveikata ir su ankstyvu, vaiko bei priverstinių santuokų prevencija, žalojimo atsisakoma greičiau.

Tikslas

Skatinti MLOŽ atsisakymą visame pasaulyje ir stiprinti ne ES šalyse gyvenančių moterų, kurioms gresia jo pavojus, apsaugą.

Veiksmai

Europos Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba:

- – įtrauks MLOŽ temą į ES metinius dialogus su atitinkamų šalių partnerių pilietinės visuomenės organizacijomis,
- – parengs ES misijų atitinkamose šalyse partnerėse vadovams rekomendaciją dėl MLOŽ,
- – įtrauks MLOŽ į lyties klausimų ir vaiko teisių mokymus ES darbuotojams, dirbantiems ES delegacijose tose šalyse, kuriose paplitęs MLOŽ,
- – remis regioninę kampaniją dėl MLOŽ atsisakymo,
- – glaudžiai bendradarbiaudamos su Afrikos Sąjunga ir JT Afrikos grupe, toliau kurs visuotinės kovos prieš MLOŽ stiprinimo iniciatyvas,
- – kai reikia, toliau remis nacionalinių teisės aktų dėl MLOŽ tobulinimą,

- – toliau palaikys viešųjų įstaigų ir pilietinės visuomenės organizacijų pajėgumų stiprinimo iniciatyvas,
- – nesiliaus nagrinėti su MLOŽ susijusių klausimų politikos, žmogaus teisių ir strategijų dialoguose su atitinkamomis šalimis partnerėmis, įskaitant tas, kurių gyventojų sveikatos klausimai yra bendradarbiavimo objektas,
- – per savo ryšius su ES nepriklausančiomis šalimis ir įvairiuose tarptautiniuose forumuose toliau skatins visame pasaulyje stiprinti moterų ir mergaičių, kurioms gresia MLOŽ pavojus, apsaugą.

7. ĮGYVENDINIMAS, TIKRINIMAS IR VERTINIMAS

Siekiant užtikrinti sparčią pažangą ir pasiekti šiame komunikate numatytus tikslus, **Komisijos vidaus tarnybų lyčių lygybės grupės ad hoc grupė** apžvelgs, įvertins ir stebės šiame komunikate numatytus veiksmus ir kasmet pateiks įvykdytų priemonių ataskaitą. Praėjus dvejiems metams po komunikato priėmimo, Komisija įvertins įgyvendintas priemones ir nutars dėl tolesnių veiksmų.

Kartu su šia vidine stebėseną, Europos Komisija reguliariai **konsultuosis su NVO ir aktyviai veikiančiais šios srities ekspertais**. Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo šioje srityje iš tiesų buvo ir išlieka pagrindinis: užtikrinti mergaičių, kurioms gresia pavojus, apsaugą, rengti specialistų mokymus, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes didinti nukentėjusių bendruomenių informuotumą, kaupti žinias, medžiagas ir geriausios praktikos pavyzdžius, reikalauti įtraukti šį klausimą į politikos formuotojų darbotvarkę ir tiesti tiltus tarp Europos bei kilmės šalių. Visoje ES nevyriausybiniams organizacijoms kyla panašių problemų, joms reikia suteikti galimybių keistis informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais, bendrai kurti projektus ir veiklos metodus bei atlikti veiklos tarpusavio įvertinimą.

Tikslas

Įgyvendinti komunikate numatytus veiksmus ir užtikrinti tolesnę dėmesį šiam klausimui.

Veiksmai

Europos Komisija:

- – stebės šiame komunikate numatytų veiksmų atlikimą laiku ir kasmet apytikriai vasario 6 d., Tarptautinę visiško MLOŽ netoleravimo dieną, juos įvertins,
- – padės NVO ir ekspertams keistis MLOŽ atsisakymo patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais,
- – ragins ES pirmininkaujančias šalis įtraukti MLOŽ į ES vyriausiųjų medicinos tarnybų pareigūnų ir ES vyriausiųjų slaugos tarnybų pareigūnų susirinkimų darbotvarkes,
- – 2013 m. Europos forume dėl vaiko teisių surengs seminarą apie MLOŽ,
- – įtrauks MLOŽ į 2014 m. neformalios valstybių narių vaiko teisių ekspertų grupės darbotvarkę.

8. IŠVADA

Šiuo komunikatu dėl MLOŽ Europos Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba dar kartą patvirtina **įsipareigojimą kovoti su smurtu prieš moteris ir atsisakyti MLOŽ ES viduje ir**

už jos ribų, pripažindamos, kad reikia atsižvelgti į nukentėjusių bendruomenių ES ir jų kilmės šalių ryšius.

ES ir ateityje nagrinės šį klausimą ir palaikys visus aktyvius ilgamečius šios srities veikėjus, ypač tarptautines organizacijas, valstybes nares ir NVO. Atsižvelgdama į tai, kad MLOŽ turi įvairių apraiškų, ES ir toliau kurs strategijas bei įgyvendins priemones, kurioms reikia tarpdisciplininių sprendimų ir glaudaus bendradarbiavimo su bendruomenėmis, kuriose atliekamas MLOŽ.